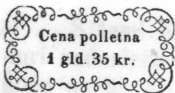
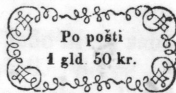

SLOVENSKI GLASNIK.

Cena polletna
1 gld. 35 kr.

Lepoznansko-podučen list.

Po pošti
1 gld. 50 kr.

Odgovorni vrednik in izdajatelj: Anton Janežič.

Št. 8.

V Celovcu 1. avgusta 1862.

VIII. zv.

Spomladančice.

(Zložil Gr. Krek.)

5. Priroda.

Priroda rajska! čudna si,
Kdo čuda bi popisal tvoje?
Za te besed mi pravih ni,
Okorne strunice so moje.
Kako o tem bi pesnik pel,
Kar dela skrivna moč nebeška?
Kako le upati bi smel,
Ko tare ga slabost človeška?

Saj skušnja vsacega uči,
Da v letu dni spet pomlad pride,
Da cvetke sopet oživi,
In le za kratek čas uide.

Ko pa mladost je srečna preč,
In proč najsrečniše so leta,
Ne bo nazaj je nikdar več,
Zastonj si vsakdo je obeta.

7.

Neumerljivost.

Da vse se s časom premeni,
Učé naravine nas sile,
To let preteklih beg uči,
Ki v večnost so se utopile.

Ozira se za tem oko,
Kar je minulosť rano vzela,
Pa v gledalo nikdar ne bo,
Kar pozabljivost je odela.

6. Zastonj.

Ko čas pomladnji spet zbeži,
In cvetje pogubé cvetice,
Veselja nič nam ne kalí,
Ko prej, le radost kaže lice.

Le eno vsak hranjuje stvar,
Ki zmir ostane neminljiva,
Ta času ne beži nikdar
In duša je neumerljiva.

Zaklad pri Savici.

(Spisal A. Zup.)

I.

Če popotnik ozko bohinsko dolino s šumečo Savico za seboj pustiš, koj te razveseli rodovitno polje, ki se razprostira krog bohinske Bistrice. Oj kako nasprotje! Malo prej v nebo kipeče gore in sterne skalovje, po katerem dereči hudourniki šumeče valovje lijejo, sedaj pa ravno polje in rumeno žito, katero se v vetru sem ter tje ziblja.

Sred polja ti je stala pred nekaj leti zidana hiša. Bila je še nova. Ko sneg bele stene, zeleni križi v oknih in lepa podoba sv. Florijana nad vratmi so se vsacemu popotniku že z dalje naproti smehljale. Za hišo je bil prostoren hlev in zraven pod, pred katerim je navadno truma lepih kokoši po slami berskala. — Kamor si pogledal, vse ti je kazalo bogatega in umnega gospodarja. To pohišje pa je bila lastina starega Verbovca, ki je z lastnimi žuli tako obogatel, da so ga čislali najpremožnišega v celi okolici, pa so ga poznali tudi moža, kateremu je bil denar čez vse.

Ravno ko ogledujemo njegovo hišo, udari nam njegov glas na uho.

Poglejmo, kaj ima.

„Tako ti nočeš?“ jezi se Verbovec, stojé pred Nežiko, zalo svojo hčerko, katera preplašena pri mizi sedi. „Vse svoje dni sem se trudil in vperal“, nadaljuje Verbovec, „nobenega veselja si nisem privoščil. Pervi sem vstajal in zadni sem hodil od dela. Sedaj pa, ko sem se postaral, ko potrebujem človeka, da mi pri gospodarstvu pomaga, sedaj mi ugovarjaš? Hči Verbovčeva si, hči najbogatejšega kmeta v celi okolici; treba ti je tedaj tudi tacega moža, da bo vreden tvojega premoženja, da bo sam bogat. Lepa bi bila, ko bi se mi pritepel kak beračin za zeta ponujat, da bi v kerčmi pognal, kar sem si s kervavimi žuli pridobil. Le enega poznam, vrednega mojega lepega premoženja, Plevnika namreč; ta bo tvoj mož.“

„Mar Plevnik iz Bleda?“ popraša Nežika, vsa prestrašena.

„Ravno ta Plevnik; ali ti ni po volji?“

„Oča“, zdihne Nežika, „ali ne veste, kaj se o Plevniku pripoveduje?“

„No, kaj pa spet?“

„Da je svojo prvo ženo — —“.

„Molči, molči! Že vem, kaj ti je na jeziku; pa to je golo sovražno obrekovanje. Prepričana bodi, da je nedolžen v tej reči. Le mene ubogaj; jaz vem, kaj ti je v prid. Prihodnji teden pride na ogled, le pripravi se!“

S temi besedami popusti Verbovec ves nejevoljen izbo in za sabo duri zaderlešne. Nežika je sama. Ne vé, kaj ji je početi. Serce jej hoče počiti, ko pomisli, da ima postati žena Plevnikova, tistega Plevnika, o katerem ljudje toliko slabega povedati vedo. In kaj bo iz Franceta, iz preljubega Franceta, brez katerega živeti ne more?

Večer nastaja. Spomni se Nežika, da sta se zmenila pri studencu skup priti. Urno se s škaфом napoti. Pot jo pelje skoz žitno polje in potem skoz majhen gozdič do bistrega studenca, ki je izpod skale izviral.

France jej nasprot priteče, pa ostermi, ko jo vglada vso objokano. Milo jo pogleda, ko bi hotel poprašati, od kod solze? Nežika pové, kaj se je zgodilo. Zaslišavši pa, da Verbovec hoče Nežiko Plevniku dati, povzdigne desnico ter serdito reče: „Kaj? Nežika žena Plevnikova? žena tega gerdobina, ki je svojo ženo ubil? Nikdar ne! To se ne zgodi, dokler sem še živ.“

Nežika ga tolaži in tolaži in mu prigovarja, da s silo nič ne opravi. Tudi France to previdi. Ali kaj je storiti? Skleneta tedaj na zadnje, da France koj jutri, preden še Plevnik pride, pred očeta stopi, njuno ljubezen razodene in Nežiko v zakon poprosi. Se ve da ni dosti upanja, ali to je edina pot, skusiti se mora.

II.

Drugi dan je bila nedelja. Ravno Verbovec od duhovnega opravi domu pride in sukno na klin obesi, ko Francè za kljuko prime in z vošilom „dobro jutro“ v izbo stopi. Poprašan, po kaj pride, odgovori: „Važna in razsodna za vse moje življenje je reč, katera me danes k vam pripelje. Vi veste, da sem živel v boljših okoljščinah; veste tudi, da ne moj oče, ne jaz nisva kriva, da je naše premoženje pod zlo šlo. Vem tudi, da sta si bila Vi in moj oče prijatelja.“

„To je resnica“, reče Verbovec, ki še ne vé, kaj ima Francè za bregom.

„Ravno to prijateljstvo daje mi zaup, da se derzem s prošnjo pred Vas stopiti. Brez ovinkov Vam tedaj hočem povedati, da se vaša hči in jaz rada imava, da se iskreno ljubiva — —“

„Tri sto medvedov“, zarenči Verbovec in serdito kviško plane, „to je pa preveč...“

„Nikar se ne jezite, oče!“ tolaži Francè, „nič se med nama ni zgodilo, da bi ne mogla pred Bogom in pred Vami zagovarjati. Dobro vem, da mi bote očitali, da sem reven, da nimam lastnega pohištvā, ali pomislite le, da sem sin Vašega nekdanjega prijatla, da me že od mladosti kot pridnega človeka poznate. Pomislite na dalje, da ste že stari in potrebujete človeka, ki bi Vam pri gospodarstvu na roko šel; pomislite, da sem v kmetiji dobro vaje in obljubim Vam, da me bo

tudi resnična volja, s pridnostjo svojo gospodarstvo vedno bolj širiti in zboljševati. Tudi Nežika — —“

„Le nehaj, le nehaj!“ ustavi ga Verbovec, „hrani jezik na stare dni. Iz tega nič ne bo in nič ne more biti. Meniš, da sem se zato trudil vse žive dni, da bi v starosti gledati moral, kako se kak berač z mojimi denarji gosti? Moja Nežika je bogata; le bogatino more biti nevesta. Pojdi in trudi se, kakor sem se jaz; kadar boš toliko imel kot moja hči, takrat se oglasi; morebiti ti je tedaj ne odrečem, poprej pa ne.“

S temi besedami se Verbovec oberne. Kakor strela iz jasnega neba so splašile te besede Franceta. Urno korači skoz Verbovčev vert, med tem ko Nežika v kuhinji stoji in solzne oči briše — bila je ves govor ob vratih poslušala.

Nehoté pride Francè do kerčme in notri stopi, kar sicer ni bila njegova navada. Ker je bila nedelja, zbralo se je mnogo vaščanov. Posebno pri eni mizi jih je veliko sedelo, ki so pazljivo nekega starega človeka poslušali.

„O Francè!“ nagovori ga prvi krojač iz vasi, dolg in suh možiček, „kaj pa je tebe danes semkaj prineslo? Vendar si le enkrat spoznal, da ni več radosti kot vesela družba in poliček vina?“

Tudi drugi ga zdaj zapazijo, prijazno mu kimajo, pa se zopet proti starcu obernejo, kar je bilo Francetu kaj po volji, da ga niso z uprašnji nadlegovali. Sede blizo njih in nasloni glavo ob roko, premišljuje svoj žalostni stan. Zdaj pa ga to skrivno šepetanje vendar le pazljivega stori, bliže se pomakne in sluša.

„Če je le vse to res?“ ravno praša županov Andrej.

„Saj pravim vendar, mladost hoče vse bolje vediti kot mi starina, ki smo že toliko skusili in doživeli. Kako moreš še prašati, če je res?“ reče starček, v vasi pod imenom „stari Blaž“ dobro znan. Bil je ta človek že res veliko skusil. Ko vojak je služil dva cesarja, bil je v mnogih bojih, dokler mu krogla noge ni prebila. Z leseno nogo je prišel domu v drage bobinske goré. Posebno radi so ga poslušali, če je pravil o ljutih bojih in ptujih krajih.

„Menim, da imam pravico prašati, če je res? Saj sami dobro veste, da je že Lukec iz srednje vasi ta zaklad izkopati hotel; pa veste, kaj si je skopal?“

„Sam sebi smert“, mermra krojač. „Šembraj, to ne bo nič, tudi meni bi se utegnila taka pripetiti.“

„Dobro vem, da ni Lukec nič opravil; pa tega je bil sam kriv, ker ni tako ravnal, kakor je treba. Zakaj je Lukec pod slapom vtonil? Zakaj? Pa jaz povem vam. Zato ker je na skalo zlezal, da bi jo z zaklada odrinil. Ali spodletí mu in šumeči valovi ga pokopljejo. Ali ni tako? Res je skala samo zavaljena, ali to še ni zadosti, jo odvaliti.“

„Povejte nam vendar, oče Blaž, kako se mora ravnati, da se do zaklada pride?“ praša krojač.

„Naj si že bo, ker ste vsi moji prijatli. Pervič ni enako, kedaj se gre zaklad kopat; biti namreč mora šip. Ko tje prideš, prekrizaj se potem pa na skali zakuri z mladimi leskovimi palicami, katere so bilo v butaro zvezane in cvetno nedeljo blagoslovljene; to zato, da mine moč peklenškega duha, ki varuje zaklad. Če se to zgodi, zbeži hudoba z velikim ropotom, skala se sama odvalí — in zaklad leži pred tebo.“

„Zdaj pa zopet ne morem zapopasti, zakaj se še nikdo ni lotil tega zaklada, če je tako lahko do njega priti“, reče županov Andrej.

„Lahko delo? Da, lahko je vse drugo, ali grozo in strah prestati, kedar peklenšček odide, to ni tako lahko, kakor misliš. Ko zapališ leskovje, strese se skala, doni grom in s strašnim erjojenjem pobegne pošast. Glej to ni za tistega, ki vidi za vsakim germom strašilo.“

Tako je pripovedoval stari Blaž. Eni verjamejo, drugi dvomijo. France zamišljeno sedi. Kaj, ko bi jaz ta zaklad imel? „Kadar boš premožen, ko moja Nežika“ je djal Verbovec. Ali bi se to ne zgodilo, ko bi jaz zaklad skopal? O pregrešna misel! Ko bo zaklad moj, moja je tudi Nežika. Pa starec govori od težav. Ali kaj so težave, kaj je strah, terpel bo le trenutke! V teh trenutkih pridobim si Nežiko za zmiraj.“

Sklep je storjen. Volja ga je zaklad skopati. „Naj veljá, kar hoče, imeti ga moram.“ Tih in zamišljen vstane in popusti kerčmo. Nobedan nazočih ni zapazil njegovega odhoda (pričkali so se še zmiraj o zakladu); le gostivničar z začudenjem za njim gleda in z glavo maja: „Kaj je neki danes temu človeku?“

III.

Pod koščatimi lipami čaka Francè večernega mraka. Vročé pripekajo solnčni žarki. Le majhine bele meglice vetrič po nebu preganja. Pa bolj ko se večer bliža, več se kopiči megel; kmalo niso več bele — pridervé se černi oblaki, in hud veter jih po nebu derví. Vihar buči po drevju; že se mu priklanjajo veličastne lipe in stoletni mogočni hrasti. Zdavno že se je zakrilo solnce za oblake; visocíh gorá ni več viditi; daljne so se skrile, bližnje, mēd temi očē kranjskih gorá, veličastni Triglav, pokrite so s černim meglenim pertom. Tičice, poprej po drevju in germovji žvergoleče, so utihnile in so si pred nevihto poiskale varnega zavetja.

Francè premišluje, ali bi se upal v taki nevihti in po tako nevarnih potih tje do slapa ali ne? Že misli dans raji domá ostati, pa spodbode ga misel na ljubo Nežiko. Urno vstane in hiti se napravljat na nevarno pot.

Kakor valovje na morji pripogiblje in dviguje se žito na polji. Že ima Francè vse razun žegnanih šib skupaj. Stopi k bližnjemu

sosedu. — „Kaj pa boš ž njimi počel?“ popraša ga soseda. „Na ognjišči jih bom zapalil, ker nam huda ura žuga“, zmisli se urno.

Napoti se. Že šviga blisk, že se čuje grom. Kmalo je pri jezeru. Kako šumí! Kako zaganja valove na suho! ali nepremakljiv je njegov sklep; brez Nežike mu ni živeti, brez premoženja pa je dobiti ne more; zato mora zaklad imeti. Odveže privezani čolnič in ravno hoče odriniti, ko ribič iz kočice stopi. „Za božjo voljo, France, kaj pa misliš? V takem vremenu čez jezero? Ali ne slišiš šumenja valov, ali ne porajtaš germenja, ki treska po pečevju?“

Francé ne sluša; hitro odrine. Visoki valovi zibljejo čolnič in mečejo vodo vanj. Stermo se dvigujejo pečine na desnem bregu, penasti valovi sperajo njih podnožje; bliski tergajo oblake, po votlinah pa in pečinah bobní grom in trese skale. Kot orehovo lupino mečejo viharji slabi čolniček semtertje. „In če se vse peklenške moči zoper mene zaroté, moram ga imeti“, reče France in še čversteje prime za veslo. Dež in jezero mu polnita čolnič. Popade korec in jame vodo iz čolna metati; pa koj mu vihar čoln oberne — zopet mora prijeti za veslo.

Zdaj privesla štric cerkvice sv. Duha, zidane na levem bregu — blisk mu jo pokaže. Odkrije se in moli, naj ga Bog obvaruje v taki nevarnosti in mu da priti do zaklada. „Kdor moliti ne zná, naj se na morje podá“, pravijo slovenski kmetje. France se sicer ni še le zdaj na vodi moliti učil, ali vendar tako pobožno, tako iskreno še nikdar ni molil. Glej čudo! Zgodi se, kakor bi htelo nebó Franceta uslišati. Bolj poredkoma šviga blisk; valovi se več tako visoko ne poganjajo; ne pluska več toliko vode v čolnič.

Zdaj je na suhem. Veselo skoči na breg. Hvaležno pogleda v nebo, priveže čoln in jo mahne čez majhno ravnilo proti slapu. Vedno više ga pelje pot. Korači hrabro naprej po skalovji; pota takrat še ni bilo in ga še tudi zdaj ni, malo vhojena stezica pelja do slapa, znana le domačim. Pride do mosta, ki je čez Savico narejen. Oh kako bobní in razgraja po pečevju narasla voda! Od tod gre pot skoz gozd. Še maje in priklanja vihar bukke in lipe, ali France ne pazi na viharjevo bučenje; zamaknjen v zaklad sluša le šumenje slapú. Kmalo je na višavi, kjer zdaj spominek stoji. Tukaj je stal tudi slavni Vodnik, ko je pel:

Grem visoko pit Savico, Mojstra pevcev na zdravico,

Lepih pesem hladni vir; Naj mi teče ta požir!

Veličasten res je ta pogled. Od daleč že sliši se šumenje in bobnenje; ko pa do omenjenega verha dospesh, vidiš skalni steni v nebo kipeti — malo le obraščeni — do njih verha pota ni „sklad na skladu se dviguje, golih verhov kamni zid.“ V kotu pa, ki ga delate te steni, pridere iz temne votline bistra Savica, ki pada 35 seznjev globoko čez skalovje, da daleč, daleč krog kapljice škropé in popotnika v vodeno meglo zavijajo.

Skorej bi bili Eranceta pozabili. Do verha dospelši se vsede, da se oddahne in počije za prihodnje delo. Naenkrat glavo vzdigne in sluša — kaj je bilo to? Ni bil mili človeški glas? Zopet je vse tiho.

Meni, da se je motil. Čuj! spet se zasliši poprejšni glas. Zdaj se ni motil. Vstane in gré za glasom. Blizo njega zdaj čuje jecati; France pogleda tje in zagleda — Verbovca na tleh ležati. Hoče ga vzdigniti; ali — o groza — skala mu leži na levi nogi. „Si li ti, France?“ zdihne revež, „reši mi življenja!“ Krepko prime France za skalo ter mu jo z zmečkane noge odvalí. Pové s tihim glasom Verbovec, da se je bil opoldne na planino k živini napolil, da ga je pa zvečer domú gredočega vihra vjela, da se nad njim skala odkruši, podere ga in tako potlači, kakor ga je bil France našel.

France je zdaj v veliki zadregi. Verbovca ne more ležati pustiti; rešiti ga mora; ali zaželjenega zaklada si ne more pridobiti, brez njega mora oditi. Na ramo zadene ranjenega Verbovca, in ga po nevarni poti nese proti jezeru. Tje prišed praša France Verbovca: Kje imate čoln? „Nemam ga“, zdihne nesrečnež; „peš sem prišel po levem bregu.“

France ranjenega na tla položi, verže kopico merve, katera se je na travniku ob bregu sušila, v čolnič in položi Verbovca na-njo. Voda se je bila že spet upokojila; in kmalo je preveslal France jezero. Veselí se, da je Verbovca rešil; le to ga žali, da nima zaklada.

Skerbí ga zdaj tudi, kako bi Verbovca domú spravil. Od jezera do doma je še daleč; človeka pa, da bi mu pomagal, ni blizo. Spomni se ribčca; hiti k njegovi bajtici — ali najde jo prazno: gotovo ga je hudi vihar iz kočice pregnal. Drugega mu ni zdaj početi, kot Verbovca domu nesti. To tudi stori, večkrat pod bremenom omagovaje. Celó pot stoka nesrečnež.

Do Verbovčevega doma prišed, vidil je še luč v hiši. Gotovo še očeta pričakujejo, misli si France in res se ni motil. Ko se hiši približata, priteče jima že Nežika naproti. Ugledavši očeta na ves glas zaupije. Njen glas privabi družino. Verbovca spravijo v postelj. Vsi poprašujejo Franceta. „Postrezite le očetu“, reče jim, „sami vam bodo povedali, kako in kaj“, in jim zgine izpred oči.

IV.

Drugi dan bile ste dve novici, ki ste šle od ust do ust po celi okolici. Pri studenci pa je bil pravi somenj. Vsaka dekla je htela več vediti od druge. Eno teh novic že vemo; bila je nesreča starega Verbovca in njegova rešitev po Francetu. Druga novica je bila za našega Franceta kaj važna. Prišlo namreč je naznanilo, da so Plevnika priperli. Dolgo že je šla med ljudstvom govorica, da je Plevnik svojo prvo ženo ubil. Nekteri bližnih sosedov so celo pra-

vili, da so vpitje uboge žene slišali, ko jo je nabijal nesramnež, kakor je velikokrat storil. Prišla je govorica do gosposke. Poprašani so bili ti in uni. Vedno bolj je sum letel na Plevnika, zadnjič so ga vtaknili. Drugi dan je vedlo to mlado in staro daleč okrog.

Franceta ta novica nekoliko razveseli. Napoti se k Verbovcu prašat po njegovem zdravju, zraven pa par besedic z Nežiko govorit. Ko ga ugleda Verbovec, nasmehlja se mu prijazno in ga k postelji pokliče: „France, ti si mi življenje ohranil; brez tvoje pomoči bilo bi gotovo po meni. Resnično, kakor angelja varha poslal te je Bog k meni v kraj, kamor le redkoma ljudje zahajajo. Jaz se ti še nisem zahvalil. Kako gerdo sem te odgnal, ko si prišel — —“

„Oče“, seže mu v besedo France, „nikar nikar o tem. Vse to sem že pozabil.“

„Pa glej“, nadaljuje Verbovec, „kako hitro je prišla kazen. Zadele ste me dve nesreči, katere ste me spokorile. Zlomila mi je skala nogo, pohabila me, morebiti za vse življenje; le tebi imam zahvaliti da sem še živ. Druga nesreča poderla mi je upanje. Denar mi je bil čez vse; moja edina skerb je bila, kako bi si povekšal bogastvo. Zaročiti sem hotel zato svojo hčerko Plevniku, spoštujeva ga, ker je bil bogat. Znano ti je, kaj se je s Plevnikom zgodilo. Pa ta dogodba mi je bolj v veselje kot v žalost; veselim se namreč, da moja Nežika ne bo žena tacega gerdobina. Spoznal sem tudi, da sam denar in bogastvo ne stori človeka srečnega, ampak zgoli blago seree. Zato, o France! ki si me smerti otel, katere bi me vsi kupi zlata, vse moje premoženje ne bilo moglo rešiti, zato, France! tu je Nežika, vzemi jo, tvoja je, tvoja na veke. Bog vaju blagoslovi!“

Polna veselja se objameta. Ni mi treba na dalje pripovedovati. Ko je noga zacelela, praznovali so ženitnino.

Nikdar ni bilo Verbovcu žal, da je Franceta zeta vzel. Marljivo je delal in gospodarstvo vedno širil in boljšal. Še nekaj moramo povedati. Starega Blaža je France k sebi vzel in živil ga do smerti. Vsi so priljudnega starčka spoštovali, najbolj pa France. Brez Blaža in njegove pripovedke o zakladu pri Savici ne bil bi nikdar Nežike dobil. France si je pridobil pri Savici zaklad, ne ravno tolarjev in cekinov, ampak s tem, da je Verbovca rešil, ljubo svojo Nežiko, katera mu je dražja, ko vsi zakladi na svetu.

Okamnjeni lovec.

(Po narodni pripovedki zložil Fr. Levec.)

Stvari presvetih, človek, ne zaničuj nikdar,
Ker Večnega te roka gotovo kdaj udar';
V zaničevavca treši, ga razdrobi v prah,
Mogočnost svojo skaže ljudém v trepet in strah.

Kjer Bistrice mogočne se peni mrzli val,
Bobni kjer njena voda mem tisučero skal
Na travnato ravnino, na žitonosni plan,
Tam stal je grad na homcu, zdaj dolgo že razdjan.

Prebival v njem grajščak je z zaročnico svojo,
V ljubezni živel srečno s preblago je ženó;
Pa vendar se mu niso spolnile še željé,
Ki že čez osem let jih gojilo je srécé.

Oba sta pogrešala le drage še stvari,
Ki materi, očetu srce, obraz vedrí,
Ki hlada v srce vliva, kupiti se ne da,
Ki mili dar je Njega, ne vbožnega sveta.

Pogostoma zdihuje: „Vtolaži mi srce,
O mili Bog! izpolni naj dražje mi želje.“
Tako zdihuje, prosi že mnogo mnogo let,
Da bi prejel, kar dati, ne more celi svet.

In pridšemu prot' domu že pozno nek večer
Spolnile so se želje — dobil je zalo hčer:
Pa sladko mu veselje le kratek čas trpi —
Premilo zaročnico že drugi dan zgubi.

Obup in britka žalost se ga poprimeta,
Začnè preklinjevatí nebesa in Boga,
Vmoriti hoče hčerko, ki Bog mu jo je dal,
Da v svoji britki jezi bi sebe maščeval. —

Počasi pa pomiri se ranjeno srce,
Ko po viharji hudem razdraženo morje,
Pa čuti okamnjeni, zatemnjen svit srca
Moža so naredili prot' vsemu mrzlega.

Edino tolažilo njegovo bil je lov,
 To bilo je veselje, ta bil je bog njegov,
 Vse praznike, nedelje in dneve je lovil,
 Po gorah in planinah zverino si moril.

Med tem postane hčerka prelepa deklica,
 Vendar ne more oču razvedriti srca,
 Vse praznike in dneve po gorah je divjal,
 Nauke, opomine le vedno zanič'val. —

Vse ljudstvo dans se giblje, tje v cerkvico hití,
 Da tam v molitvi sveti Gospoda počasti,
 In le pred gradom lovci grajščaka čakajo,
 Da jo po strmi gori na lov udarijo.

In pridšemu se sveti z obraza vedni mraz,
 Nemila trdosrčnost mu srca je izraz,
 Na bistrega se vranca lahkočno zakadí,
 Kar hčerka mu boječa nasproti prihiti :

„Ah, oče dragi, danes ne hodite lovit,
 Ker dan Gospodov znanil je zarje prvi svit!“
 Alj oče se le hčerki debelo krohota,
 Ter zgine s spremljevalci iz dvora grajskega.

Divjali so po gozdih, hiteli so v logé,
 In k malu so dospeli na skalnate vrhé,
 Kjer cerkvica scer mala, prijazna pa stoji,
 Svet Primaž se iz časov nekdanjih že veli.

V njih najdejo pobožnih sobrano množico,
 Ki na kolenih svojih Gospoda molijo;
 Grajščaka pa razkači molitev v dno srcá,
 Da reče preklinjaje svetnike in Boga:

„Oj sveti Primaž, pridi na zemljo iz nebes,
 Da bodem se prepričal, če ktere so zares,
 Jaz lovcev potrebujem, pomagaj mi lovit',
 Po gorah in planinah zverino mi morit'!“

Pa strašni grom odgovor, obda ga črn oblak,
 Pod njim se zemlja strese, nad njim je v ognju zrak,
 In cerkvico, nebeška svetloba obsvitli,
 Zaničevavec Božji na mostu okamní. —

Stvarí presvetih, človek, ne zaničaj nikdar,
 Ker Večnega te roka gotovo kdaj udar',
 V zaničevavca treši, ga razdrobivši v prah,
 Mogočnost svojo skaže ljudém v trepet in strah.

Brezimna.

(Spisal Davroslav.)

Solnce je ravno zlezlo za beloglavi Nanos. Burja, stara notranjska nadlegovavka, buči, cvili in piska čez Sovič po pivški strugi in dolini, da se majajo stari hrasti kot šibko vrbovje in peneči valovi bistre Pivke divje šumé čez mlinski jez.

Sicer bi ne bil večer neprijazen. Nad belim Nanosom se cedé žareči oblaki po bledem obnebju; iz tamnega gozda nad Javornikom pa se dviga v sinje višave mescova okrogla ploša, zlivaje bled svit po dolini, kateri je solnce svitlobo odreklo. Pa se vé, ni mu dano, milemu mescu, prijazno sijati, kakor pobožni Pivčani želé in bi jim rad vstregel; zakaj burja, ki meni za prvi dan mladega leta nebo čisto pomesti, kakor Pivčanke vas za vsaki veči praznik, ona tako piha, da se vsi oblaki iz loške in cirčniške doline čez Javornik valé ter mu prijazni obraz zagrinjajo. Zato se pa po beli odeji doline črne sence lovijo ter plešejo krog hrastov in brez, kakor večé po Slivnici krog leskovega grmovja. Res, nekako čuden, skorej bi rekel, grozen je večer; pa tim pripravniši pobožnost buditi v srcih pobožnih Pivčanov, ki molijo po podružnicah večernice. Le malo kdo se drzne iz vasi v farno cerkev.

Postojna je zlo prazna. Ne vidi se ljudi, razun po redkoma v cerkev ali iz cerkve; ne sliši se človeškega glasú, razun kakega „Bog pomagaj!“ ali „šembrana burja!“ če neusmiljenka koga prekucne.

Pod svetim Štefanom na ozki ulici, ktera izpred grada v postonjsko jamo in dalje v Velki Otok drži, stoji majhna s slamo krita hiša. Da pobožni kristjani v njej prebivajo, priča nam miza v izbi z domačim belim prtom pregrnjena, sred ktere leži v pisani prt zaviti podprtanjak, njemu na desni molik, na levi pa svitla lešerba. Ker je okno v izbo tako nizko, da se na-nj lahko s komolcem nasloniš, steklo pa čisto umito, kakor zrak, kadar ga burja prepaha; lahko opaziš, kaj se za mizo godi. Miza, pri kateri se mladeneč in zala deva pogovarjata, stoji v kotu pri oknu. Marko, tako je mladencu ime, sedi na klopi, sloné s hrbtom na vogel pri oknu tako, da kaže na

cesto blede lice in pa rudeči čop, kateri mu izpod klobuka čez uho visi. Lenka, zala deva, pa njemu nasproti stojé veže belo pečo krog podolgastega obraza, ki se izsred rudečih lic na vse strani prijetno bledí, da skoro ne veš, kje je meja med mlečno kožo in snežno pečo.

„Ubogaj me!“ pravi Lenka bratu ter šlata, ima li molek v žepu.

„Saj veš, Lenka, da vse storim, česar želiš“, jej odgovorí Marko, šterlé v tla pod mizo.

„Ravno zato se mi nicoj prečuden zdiš; ni smehljaja krog tvojih ust; ni je prijazne besede, le vse na kratko odgovarjaš ali pa z ramo komizgaš“, zavrne ga Lenka in ga priliznjeno po rami taplja, pa umolkne pričakovaje odgovora. Čudno nicojšnje bratovo obnašanje jej začne rudeče lica blediti; večkrat ga pogleda z velikim črnim okom. Da bi mu neprijeten obstanek kolikor toliko omilila, ali mu vsaj nekoliko neljubih misli iz glave izbila, reče polglasno sama sebi: Kdo je neki prt zgrbančil, ter ga natveze, da je spet gladek, kot bi bil na mizo prilepljen? Ali na zadnje je vendar primorana, pretergani pogovor sama spet zvezati. Vzame molek iz miznice in ga natakne bratu na roko: „No, brate, pojdiva v cerkev, kakor so najni starši vse tri božiče hodili, Bog jim daj nebesa!“

„V cerkev? se vé da v cerkev — toda pojdeš ti z mano?“ prebudi se Marko iz globocega zamišljenja; pogleda Lenko izpod klobuka in se jej britko nasmehlja.

Toda Lenka se dela, ko bi ne bila nič čudnega zapazila. „Pred altar Device Marije bova pokleknila, kjer sva osorej leta še z ranjo materjo molila; pojdiva!“ reče primši brata za roko.

„Le, le! pa moli še zame; jaz bom nicoj molil pred oltarjem svete Katarine, ali pa v . . .“.

„Ah, Marko! ne, nikdar te ne pustim!“ ihti prestrašena deva ter rine brata na klop, iz ktere mu je ravno vstati pomogla. Ali Marko je močnejši od Lenke; lahko kot snop jo odrine, skoči za vrata, obleče nov kožuh, pokrije mesto klobuka polhovko in vzame iz kota debelo grčavko, da bi šel. Pa Lenka šine predenj in objemaje mu kolena ihti: „Marko, potolaži jezo, ne dajaj srdi prostora v blagem srcu, ne skruni roke s sovražnikovo krvjo, pusti grešno maščevanje!“

„Lenka, sestrica, tebe je osramotil, mene oropal, sramota fantovstva, nicoj mu bom posvetil!“

„Ne, ne pustim te!“ pravi Lenka ter se ga še trdniše oklene.

„Pusti me iti!“ svari jo in prosi Marko in skuša se jej izmotati, pa zastonj; in ko bi je ne ljubil bratovsko ali ko bi bil jeznarit, gotovo bi bila neljubo zaplesala; ker jo pa tako srčno ljubi, kakor ona njega, pa se skoraj otročje igrata.

Med tem zapoje veliki zvon Zdravo Marijo. Oba h krati poklekneta pred podobo Marije pomočnice, ktera zaljša sobico v kotu za mizo. Ko odmoli, prime Lenka brata za desnico in mu milo gleda v leskeče oko, rekoč: Marko, ako me bratovsko ljubiš, odpusti mu!

čuj, jaz sem mu že odpustila in molim za njegovo dušo — Bog mu povrni hudo z dobrim!"

„Lenka!“ zavrne jo brat, „ranil je moje srce do živega, vsekal mi je globoko, krvavo rano, ker je tebe zapustil. Očitil sem mu, kakor brat bratu očita; ali smejal se mi je, kako sem mogel jaz ali ti kedaj na resničnost te ljubezni misliti. Za nos je tedaj tebe vodil, vsim babam te je v trobec vrgel; pa tudi mene je povsod raznašal, da jaz njegovo sestro ljubim. Pa vse to bi mu odpustil, dasiravno mi je kri v obraz vrela in so se mi pesti nehoté dvigale — ali da mi za Mihčevo Polonico postopa, da tržaške svilne rute za njo meče, da mi njeno ljubezen kalí...“

„Njeno ljubezen, Mihčeve Polonice!“ seže mu Lenka v besedo in se mu oklene okoli vratú.

„Dober večer, Bog daj! Kaj je to, kaj počneta!“ začudi se deva stopivša v izbo in zagledavša brata in sestro si na prsih ležati.

„Bog te sprimi — Ti tukaj, Polonica!“ zavzame se Lenka in skoči k njej, jo srčno poljubi in pelje za roko od vrat k mizi, kjer se vsi trije [o lešerbnem svitu nekoliko trenutkov molčé gledajo. Marko ves zamišljen in sramožljivo oči pobesi, kakor še nikdar ne pričo Polonice. Polonica si v tihi Markovi hiši žalega še misliti ne more, vendar nenavadna pobitost brata in sestre jej snuje mnogo-verstne težke misli. Lenka se najpred zmaga, globoko zdihne, pri-srčno poljubi še enkrat obraz prijateljci in pravi: O, kako me veselí, da si ti tukaj, Polonica! Kaj ne, nicoj ostaneš pri nas? Čuj, kako žvižga burja; še v Pivko te lahko pahne — kako si mogla sem dospeti!“

„Burja je res, kakoršne že dolgo nismo imeli, ali ker sem morala, sem mogla.“

„Ker sem morala, sem mogla,“ se nehoté oglasi Marko ter si tlači polhovko na zarudelo čelo. Pa tudi Polončina lica spet zalije kri, ko se jej srečajo oči z Markovimi.

Lenka mora tedaj spet povzeti. Pa ker sama ne vé, pri čem da je in nikomur rada žerjavice za boto ne tlači, zdi se jej naj bolj pametno, s prijateljico po žensko malo pokramljati; kaj, saj tudi menda že od nedelje se niste vidile. Potegne jo tedaj sabo na drugi konec mize, kjer sedši zdihujete in šepetate prav po domače.

Marko pa je čisto pozabil, kam mu je iti. Nazočnost Polončina ga je konec mize privezala. Vzemši iz žepa lulo in mehur, baše si tobaka, pa le nerodno mu gre od rok. Kaj čuda! važna reč mu roji po glavi — rajši bi bil imel zdaj ponošen klobuk na čelu, ki bi mu na oči senco delal, kot najlepšo polhovko; ali zdaj pokrivalo pre-minjati, ne gre. Le zdaj pa zdaj pošlje izpod črnih obrvi iskrico čez mizo. Hudo ga pekó besede: Ker sem morala, sem mogla! Skoraj pri vsakem pogledu čez mizo mrmra, pa vendar nerazumevno: Zakaj si morala? Mar te je on poslal? k meni? ti je spomin name moč

burji kljubovavno dajal? ali si se ga bala ali mu iz ljubezni pot storila? Žlobudra, to ni vse nič! Ko bi meni imela kaj povedati, bila bi že storila, pa ne zine besedice. Pa vendar, kaj jo je v Postojno prignalo nicoj, ko si nikdo čez prag ne upa! Čem prašati? Nak, naj sama pové, ali se pa bova ž njim na mostu vidila! Tako končá samogovor v mislih in zasmodivši lulo puhne dvakrat, trikrat ter zgine, preden se Lenka zavé.

„Marko, čakaj! skoči in kliče sestra za njim, ali on je ne sluša. Ker grčasta gorjača na mizi sloni, utolaži se Lenka kmalo in povabi tovaršico v cerkev, dokler še ni prepozno.

„Prepozno!“ zavzame se Polonica, „dokler ne pozvoni, ni prepozno.“

„Čemu bo pozvonil?“ praša jo Lenka radovedna.

„Ah, Lenka! res, saj ti še povedala nisem, po kaj sem prav za prav prišla v Postojno! Naš oče mežnar so nicoj huje oslabeledi; nevarnosti sicer ni, pa vendar želé gospoda s svetimi zakramenti!“

„Pa si ti ponje prišla?“ pogleda jo Lenka.

„Jaz ne vem, kaj je danes našemu Jožetu; celi dopoldne je bil tako čmrn, ni skoraj kosil, na južinal. Po južini pa je zginil in ni ga celi popoldan; zato sem jaz mežnarica.“

„Ah, Polonica, Polonica, kaj mi je storiti! jej seže Lenka v besedo in solze jo zalijo.

„I, kaj ti je Lenka! Vem, da si ga srčno ljubila, pa on se je jel nekaj časa sem tako obnašati, da sem mislila, da bi ga ti še pogledala ne več.“

„Oh, oh, kako sem ga nicoj prosila, naj doma ostane —!“

„Kaj pa imaš nicoj z Jožetom in Markotom?“

„Vidiš jo, gorjačo na mizi sloneti! to si je pripravil za nicojšni shod z Jožetom, pa menda je je pozabil, ali Bog vé; o, da bi vsaj vedla, kje se mislita ruvati!“

„Ah tako, zdaj vem, kaj si je Jože na oknu sloné mrmral: Drevi tedaj, tamle na mostu!“

„Na mostu, Polonica, na mostu! oh, tecive, tecive, morda še o pravem času prideve!“

Kakor bi trenil, zginete obé iz hiše. Lenka zaklene, vtakne ključ v žaganje na oknu ter se spusti s prijateljico po cesti proti Velikemu Otoku.

II.

Marko zapustivši hišo s polhovko na glavi ter z rumeno kovano lulo v ustih zategne kožuh krog sebe ter jo maha skoraj v teku proti jami. Komaj ima Jakopčevo kovačnico za herbdom, kar ga sprejme globoka, ob obeh straneh z debelimi hrasti, jeseni in javori gosto zaraščena veliko-otoška pot, po kateri divji burji vkljub goste oblake

puha. Tukaj šele se ustavi in ozira, ga li kdo zasleduje. Ker nobenega ne čuje, se odahne, skoraj kakor begun v zavetju.

„Naprej!“ glasno reče in seže z desnico pod levo pazduho, kot bi hotel izpod nje kaj potegniti. Pa mesto tega se udari na čelo: gorjačo! ter gleda iskaje krog sebe. Nak, ne grem je iskat, nadaljuje sam sebi, naj bo, kjer je! Pa saj imam nož in hrast veje — ah fujte, naj bo nož v žepu; hrasti, javori in jeseni, hranite veje, da bo kletu več frodla za ovce in koze. Sram bi me moralo biti, ko bi šel z gorjačo nad fantina, kateremu se še skoraj mleko krog ust cedi. Še pesti ne oskrunim nad drzno bučo; le na kolena ga bom prevesnil in mu z dlanjo malo hlače izpahal. Res, ne vem, kako se li more drzniti in me na tak rov vabiti! Ko bi tudi pet, šest enacih pajdašev sabo pripeljal, kaj mi ti! jih mar tale pest ne prekucne kot toliko snopov v Pivko, v črno žrelo jame! — glasno zavpije, poskoči, se suče in ozira na vse kraje — kdo me je udaril po rami — me mar že tukaj čakaš in strahopezljivo za hrbtom buzaš? Otočane! oko v oko, pest za pest, tako je junaško! Pa ga ni, ni je žive duše, ne v grmu, ne za hrastom, le burja buči — hm, hm, gotovo mi je ona kos ledu stresla z neukretne hrastove veje na ramo! — Avša!“

Tako si mrmra in slednjič smeja v kosmati kožuh ter puha goste oblake hrvaškega dima dalje proti jami, da pride do mosta. Na levi mu šumé peneci valovi bistre Pivke čez mlinski jez pod ledeno odejo, pod katero mirno srslajo proti žrelu črne jame. Na desni pa mu jama ogrozno šterli proti mostu, kot bi ga hotla požreti; neprijeten sopar puhti iz votline, ki megle valí kvišku, pa burja jih brzo dviga in zanaša v snežne oblake.

Marko postojí sred mosta in se ozira na desno, na levo, naprej, nazaj, pa sovražnika — ni ga nikjer. Razun burje vse molčí. Le od Postojne se čuje škripanje brze hoje pe mrzlem snegu. Marko vleče na uho. Pride, pride, nekdo gre, si šepta: nemara, da je vendar on bil tam pod Jakopčevo kovačnico za kakim hrastom. Duša otoška, le teci, pred ko boš tukaj, pred ti posvetim v Veliki Otok, da boš kaj časa pomnil, kdaj je bil svetega Silvestra večer! — Tudi jaz te ne bom nikdar več pozabil; globoko mi bodeš zapisan v bolečem srcu, v sredi med leti, ktere mi je črna mati, bridka osoda, rodila, če mi jih nicoj ne okrajša. Srce mi hoče počiti; ah, kako se mi dviga, kako tolče, huje kot morivcu. Nak! nak, o Bog usmiljeni! nisem prišel morit, nisem prišel skrunit roke in vesti s krvjo sovražnikovo — le sestrine častí in svoje častí rešit sem prišel; le povedati mu hočem, naj nikar ne podí mirú iz moje uborne bajte! Vodi ti mojo roko, ktera je celo leto tebi služila, da se zadnji večer ne pregreši!“

Tako govori in misli Marko sred mosta stojé, iztrebi lulo in jo spravlja v kožuhov žep. Burja buči, tulí, žvižga; le zdaj pa zdaj malo preneha ali le mirno od Postojne diha, da se hoja po mrzlem snegu spet sliši. „Aha, zdaj je že skorej tukaj!“ zasmeja se Marko.

„Nak, ni on!“ zavzame se zagledavši izza skalnega roba ravno nad Kodelovim mlinom ženski podobi. „Kam pa zdaj? v Otok ne; tukaj tudi ne smem stati — skriti se moram, ali kam? ah, tamle konec mosta pod skalo.“

Komaj misli, desno pest dvigne, kakor da bi se hotel za skalo prijeti, skoči podnjo — v tem trenutku zadoni iz Postojne srednj. zvon, izpod skale pa grozen krič: „Gorje mi, gorjé!“ in — hrst — i štrbonk v mrzlo globočino pod led, kateri se razruši, da jek grozno odmeva v votlini.

Marko, Marko, Jože! upijete ženski ravno prišedše do mosta in strmé gledate zdaj pod skalo, zdaj pod most.

III.

Dva dobra strelaja za jamo proti zapadu stoji bela cerkvice svete Katarine v Velikem Otoku. Na njeni severni strani se kopičijo apnene pečine v goli grič, ki zakriva nezmerne čudapolne votline. Proti jugu pa se razgrinja lepa dolinina planjava s krasnimi travniki in z rodovitnim poljem obeh Otokov. Mnogovrstni gajiči in vrti se vrsté z njivami in senožetmi. Spomladi se človeku srce dviga, gledajočemu te krasote, kakoršnih si tujec na Pivki še misliti ne more. Pa svetega Silvestra večer odeva vse te krasote enaka bela odeja, in dolina ne more gričem oponašati neprikupljive goličave, mar se jim smeja, da mršaste rebra za prihodnji pust v nježno srajco šemijo, lizovaje se zali dolini. Ali kaj? vse je zastoj; sveti Juri bo dolino spet zeleno in pisano okinčal, liznežem pa belo obleko s neprijaznega obličja zlizal. Cerkev otoška pa bo še zmerom bela, kakor je zdaj, in pobožni Otočani bodo hodili vanjo molit, kakor danes; razloček bo samo ta, da spomladi pojdejo vanjo le pri belem dnevu in svitlem solnčnem žarku, kadar pridejo duhovnik iz Postojne sveto mašo brat, na altarju okinčanem z zelenim majeronom, mnogobarvnimi vertnicami in pisano travo; svetega Silvestra večer pa tamen mrak obdaja beli zid, le blede mesec ga malo jasni, pred altarji brlé tri oljne svetilnice, ki le mračen svit razlivajo po hiši božji. Vse tiho je krog cerkvice, le burja buči in maja orjaško lipo; vse tiho je tudi v cerkvi; resnobno tihoto moti le šeptanje pobožnih, ki jih menda še kakih osem po klopéh kleči.

Pa zdajci se bliža večja množica cerkvenemu ozidju. Ko v Postojni srednji zvon zazvoní, sklicuje tudi otoške vaščane sv. rešnjemu Telesu naproti. Dasiravno je burja silovita, vre vendar vse iz hiš proti cerkvi. Nekteri poprašujejo, komu da gredo z Bogom, drugi menijo vediti in terdijo: Užbinu.

„Užbinu?“ prašajo in se čudijo spet drugi; „kaj je tako slab? Jože pa celi dan pri Lovriču pije!“

„Ah, Jože Užbinov, kako se je ta advent spremenil, kakšen klatež je postal iz tihega fanta!“ beseduje neka žena v belem kožuhu.

„Ni več podoben, da bi se bil v Užbinovi hiši skočil!“ odreče sosed, „jaz ga poznam, kakor nikdo. Koliko Polonica, Micka in boterca ž njim terpé, tega ni izreči; nikdar mu ni več srajca prav oprana, noben teržaški fačol več dosti lep!“

„Kar se je jel ženiti, ni ga več ugnati!“ oglaší se druga sosedka.

„Bog vé, bo li res jemal Markovo Lenko, kakor so pravili?“ praša žena v kožuhu.

„Markovo, kajžarico, bi polzemljakar jemal!“ oglaší se možak, ki za ženami korači.

„I, pa vendar nekaj terdijo, da bo Marko njegovo strnico Polonico vzel!“ zaverne ga una.

Tako besedovaje dospô pred cerkvene duri, pred katerimi se ustavijo. Dva mladenča vzameta veliki rudeče-zeleno pisani svetilnici, za njima se zversté pevke, za temi pa drugo ljudstvo in zapojó pesem od presvetega rešnjega Telesa navzdol proti mostu, kjer se pokáže čuden prizor. Memo Kodelovega mlina zvončlja postojnski mežnar, za njim molijo duhovnik Očenaš; izpod mosta pa nesò trije ljudje truplo, v kožuh in bele peče zavito. Pevke omolknejo, duhoven tje dospevši se ustavijo pri njih, vsi strmé kot okamneli spoznavši Markota, Lenko, Polonico in njenega brata blede skorej mrtvaško, s krvjo oblitó obličje.

„Le naglo naprej, tu ni odloga!“ rekô duhoven, ko v blede mesečini in pri cerkveni svetilnici blede lica in krvavo mladenčevo čelo ugledajo. Pobiti besedice ne zine, oči milo proti nebu in v duhovna obrača; srce mu le po redkoma pa močno dviga prsi. Iz kožuhov mu naredé naglo počivališče pod neko skalo, rane mu še enkrat speró in bolje ovežejo, duhoven ga denejo v sv. olje in potem ga odnesó v Veliki Otok, kjer mu zraven bolnega očeta posteljo posteljejo.

IV.

Nezmerna, neukretna burja razsaja po Velikem Otoku in trese stare tepke, da se jim veje lomijo in petelin na cerkvenem zvoniku zdaj proti jutru, zdaj proti večeru suče, kožuhi radovednih Otočanov pred Užbinovo hišo pa med noge zapletajo.

Ko so Jožetu rane dobro sprali, ustavila se mu je kri, moč se je povrnila v oslabele ude in skoraj pretrgana nitka mladega življenja se je okrepila toliko, da se mu govorica spet odpre in da more svojo dušo oprati in jo z večno hrano okrepčati.

Nicojšna prigodba zelo beli Otočanom glavé. Dasiravno po stari pivški navadi in v kerščanskem duhu skorej vse v sveto pobožnost

vtopljeno po veži in pred vežo molči, vendar že vse vé, kdo je Jožeta izpod mosta na cesto prinesel. Ali kako je Jože pod most prišel, kako so se one tri osebe vkup naletele, da so ga smrti otele, tega nikdo ne more razumeti, ne uganiti. Dobro je sicer znano, da je Jože za Lenko postopal, kakor Marko za Polonico, ali znano je tudi, da so se bile pred malo časom srčne vezi pohabile. Da bi se bil pa pohlevni, tihi Jože z Markotom v kak prepir ali rov spuščal, tega bi ne bil nikdo verjel še na prisego ne, zakaj to bi bila prevelika drznost.

Vse to so že ošeptale in pregrele ženice, stoječe bolj zadaj za drugim ljudstvom; cikale so že tudi na to in uno mogoče in nemo-goče, kar podpirajo znani prigodki slednih dni, pa drugi spet podirajo. Med tem se sin in oče spovesta. Mežnar odpre vrata, ljudstvo vre, kolikor, je moč iz veže v izbo, iz dvorišča v vežo. Duhoven pa praša najpred po Markotu.

Zdaj se še le vse prav spogleda in tudi Marko si šepeta: Kaj mi neki hočejo?! Vendar srčen, kakor je vselej bil, stopi v izbo; duhoven mu mignejo proti Jožetu, kateri mu trudno desnico izpod ruhe naproti molí. „Marko!“ nagovori prišlega s slabim, komaj razumljivim glasom, in upre črne oči vanj, pa le za trenutek, naglo jih spet pobeši sramovaje se Markota, in blede lica mu rudečica obliva. Več ne zine, ustnice se mu tresò, trese se mu tudi desnica, za katero ga Marko drži, v očéh pa mu zaleskeče svitla solza.

Pa Marko ne muči skesanega nasprotnika; prec vé, česa Jože želi, z obema rokama mu desnico potaplja in poljubivši ga prisrčno na čelo reče: „Jože, Bog je usmiljen in mogočen — še veselih dni bova doživela!“ Zdaj se vdere Jožetu potok solz po obličju, Marko pa odstopi, da se sveti obred dokonča.

Sedem je odbila in svetemu Florijanu tudi odzvonilo, ko dospeta Marko in Lenka nazaj na most. Oba se pokrižata in ozreta pod črno skalo.

„Povej mi vendar,“ praša Lenka, „kaj sta z Jožetom tukaj počela, kako se je taka nesreča pripetila!“

„Na most me je bil Jože povabil, da bi se zavolj vaji s Polonico ravnila,“ odgovori in se smeja Marko; „sem prišel ga ne najdem. Ker sem pa vaju priti slišal, hotel sem se tamle pod skalo skriti. Jože je ravno tam tičal, kamor se je bil menda pred mano skrtil; in Bog vé kako! ko tje stopim, zdersne se po skalovji v gloko strugo. Jaz sam sem se bil tako prestrašil, da vama skorej nisem mogel odgovoriti, ko ste jele vpiti. — Zdaj vse veš.“

Pretekkel je bil pust, post in velikonočni prazniki z belo nedeljo. Jože je popolnoma ozdravel; oče so tudi dosti okrevali; in srca, ki so se bile po nesreči svetega Silvestra večer spet z bratovsko ljubeznijo sklenile, nikdar niso se več ločile. Preden pride križev teden, bila je Lenka mlada Užbinka, Polonica pa Markovka.

Še en oglas o slovenski terminologiji za šole.

Zastonj se poganjate, Slovenci moji, za vpeljavo svojega narodnega jezika kot učnega tudi v srednje in više domače šole, dokler se vse dotične in še tako pravične terjatve vaših zvestih zastopnikov v državnem zbori *) odbijajo in odbijati zamorejo z izgovorom, da še nimate za to potrebnih učnih bukev, spisanih v svojem jeziki. Kaj vam pomaga le besedno zagotavljanje, da vaš jezik je „že čudovito omikan in ves godán tudi za vse učene razprave!“ Vaši nasprotniki vam tega ne bodo verjeli, in če tudi verjamejo, vendar le ne odkrito priznali in še dalje nasprotno terdili, dokler jih ne prepričate djansko resnice — po predloženih slovenskih bukvah za vse šole in vse učne predmete: le tako jim dokažete očividno, da so vsi šolski predmeti jasno razlágani in temeljito obravnani — že tudi v „bornem in okornem slovenskem jeziku“. — In ali mar nimate že zdaj več slovenskih bukev tudi od učenostnih reči? Imate že „kmetijsko kemijo“ in „vinorejo“, imate že „cerkveno“ in „občno povestnico“ imate že naravoslovje ali „fiziko“ in koliko še drugih slovenskih bukev o znanstvenih rečeh. Predložite s temi še vse druge potrebne bukve za vse slovenske šole — niže in više; samo tako zamorete že enkrat ustaviti in odverniti nasprotno ugovarjanje in psovaje na siromaštvo in neotesanost vašega jezika, — prepričaje jih tako djansko, da vse take očitavanja so le slepi presodki, in da mu te nepopolnosti očitajo le taki nasprotniki, ki ga sami dobro ne znajo, tedaj da so krivi le oni, ne pa jezik slovenski, da je tak, — kakor ga oni znajo — še nezrel za šole in urade.

Sicer pa v rabi slovenščine za vse vse učne predmete imajo zares le še redki redki toliko izurjenosti, kakor si to domišljujejo in med svet trobijo neskušeni kričavci. Naj le dovoli ministerstvo, da se že koj v prihodnem šolskem leti začnejo tudi na gimnazijah in realkah kar vsi predmeti brez izjemka **) učiti v slovenskem jeziki; pa se bo hipoma vidilo, koliki mojstri so učeni gospodje profesorji za slovensko razlaganje svojih učnih predmetov. „Hic Rhodus, hic salta!“

*) V staroslovenščini se končuje enojni mestnik za vse tri spole praviloma na **i** — le s prav redkimi izjemki (za širocimi soglasnik stoji **ě**). Zakaj li Slovenci, ki se toliko radi sklicujejo na staroslovenščino, ne poprimejo se tudi tega njenega pravila, posebno važnega za lepoglasje? Ta končnica živi še današnji dan marsikje v ljudstvenem govori, n. pr. na Ipvaskem, kjer se slovenski jezik govori naj pravilneje in lepoglasneje. Pis.

**) Teга še noben slovenski glas ni zahteval.

Pred ko ne bodo v naj huji zadregi ravno naj glasneji terjavci narodnega jezika (!?). Le poslušajte jih, kako urno in gladko jim teče materinščina v učenostnih razlagah, — kako čudovito soglasni so v izrazih za ravno tiste pomene! — Dokler tedaj še nimamo določenih in občno sprejetih slovenskih terminologij za vse učne predmete, in smé vsak učnik učiti le po svoji glavi, bomo tudi v čisto slovenskih šolah imeli zmešnjave in smešnjave brez konca in kraja, in to le v ovéranje, ne pa pospešenje šolskega poduka po svojem narodnem jeziku. — Zares je tedaj „preimenitno reč za slovenski nauk sprožil prečastiti prof. Macun“, spregovoriv o potrebi enakošnega izrazoslovja za vsak posamni učni predmet slovenskih nižih in viših šol. Vprašanje je le še to, kako ta modri nasvet uresničiti — pa naj bolje in naj hitreje.

Nasvetovani način: po Glasniki nabirati in v presojo razglasovati vse njemu poslane terminologije, res da zasluži prednost morde v vsakem drugem oziri, le škoda da ne tudi v naj bistvenejem: dobiti v naj krajem časi naj bolje slovensko terminologijo za vse šole in vse učne predmete. Preteklo je po dotičnem oglasi Macunovem že skoraj pol leta; pa koliko slovenskih terminologij smo dobili od tičas — še le nasvetovanih, poterjene pa še ne čisto nobene! In koliko razlike že v tem pičlem številici terminologij, n. pr. slovniških, gledé izrazov za ravno tiste reči — po nasveti Macunovem, Janežičevem in Šolarjevem!

Nič pa še ni določenega, kaj ima obveljati in kaj odleteti, dasi-ravno je novo šolsko leto že blizo! Treba bi pa vendar bilo še resnih pretresov, preden se kaj sprejme v občno rabo. Toda po tako redki udeležbi in le posamnih oglasih v časnikih — kdaj dospemo do zaželjenega konca? Po takem napredovanji preteklo bo, kakor letašnje, še leto za letom; med tem se začetno vnetje za vpeljavo domačega jezika v domače šole in urade razhladi ali celo ugasne — ako ne po mogočih mnogoterih premembah še siloma pogasi in pogazi: in Slovenci potem dobimo slovensko učbo v šole in slovensko pisarijo v urade še le — „o svetem Kokóli, ki ga ne bo nikoli!“

Treba tedaj nam je zdatnejega pomočka v dosego tega namena. Mogoče pa nam je, vse potrebne terminologije za vse slovenske šole dobiti — že koj za prihodno šolsko leto 1863, tode ne drugač, kakor da se že v letašnjih jesenskih šolskih počitnicah *) zberó v posvetovavni zbor zvedeni in vneti možjé za določbo teh terminologij. Nihče mi ne ugovarjaj, da tak zbor bi le priložnost dajal našim nasprotnikom, naše namere sumničiti, in take shode za panslavistiške kovarije pred svetom natolcovati. Zbornikom zadostuj zavest rodoljubnega in deržavi zvestega in koristnega početja, in pa zavest pravice do poštenih zborov, zagotovljene vsem

*) Šolski prazniki so prav za prav le posebne šolske slovesnosti, n. pr. začetek in sklep šolskega leta, ne pa „Schulferien“.

državljanom ktere koli narodnosti po cesarjevi besedi. Na možake, postavljene mladini za učnike in vodnike, se je pa tudi zanesti, da se bodo v besedi in obnaši skerbno ogibali vsega, kar bi tudi le na videz in le v očéh černogledov imelo podobo „narodnih demonstracij“. Obnašaje se vselej in povsod tako pošteno, modro in častljivo, kakor se le spodobi zvestim državljanom in vodnikom mladine, držali se bodo ti zborniki le svoje zborne naloge, tedaj skerbeli pred vsem in nad vse za nje dostojno in zgodno sveršenje — z osnovo slovenskih terminologij za vse učne predmete nižih in viših šol. V ta namen naj se zberó koj o začetki bližnjih šolskih počitnic in vzmó v natančen pretres najpred že nasvetovane in priobčene terminologije za jezikoslovje in naravopis, in potem naj skujejo še druge za vse ostale šolske predmete. Sprejemajo ali zamečejo pa naj se posamni izrazi — ne po osebni slavi in veljavi nasvetovavca, temuč po nasebni prednosti jasnejega in določnejega izraza in kraje in glaje domače oblike; z eno besedo: vsak sprejet izraz bodi skoz in skoz slovenskega duha in obličja. Nič ni bolj opernega in protinaravnega, kakor neslane mešarije domačega s tujimi, če tudi sorodnimi jeziki. Vsak nezveržen narod ljubi in čišla nad vse druge svojo narodno nošo, ter zaničuje in čerti vsacega posamca svojih ljudi, kteri se med svojimi domačini spakuje s tujinsko. Ako se pa že toliko gleda na narodni značaj v obleki, zakaj li ne še toliko bolj v jeziki, ki je naj zvesteje in naj živeje zerkalo narodnega duhá in omike? Duh je vender le več, kakor cunjá! — Al žalibog! ravno Slovenec je večidel tak ptujohlepec in rodotaj, da ga mu pod soncom ni koj para, „Vsim domačim slovo daste, kar je ptujga, to veljá!“ Koliko naših naj spretnejih pisateljev je podobnih znani sraki v pavovem perji, ker ravno v tem iščejo posebne skazave in veličave, da svoje slovenske spise nališpujejo s hervaškimi besedami in zavijavami. Je li mar Slovenec, ki se toliko ponaša s svojo narodno zavestjo, in milino svojega jezika, tak siromak in berač, da ne more shajati ne v govori ne v pisi brez teh izrodnih kerparij?

Tega naj bi se ne preziralo tudi v nabiranji in izbiranji izrazov za terminologijo slovenskih šol. Čemu li n. pr. v slovenske slovnice namesti slovenskih „čerk“, „števil“, „obrazil“ itd. vrvitati hervaške „pismena“, „broje“, „tvorke“ itd.? Ali ni Slovencu (nepotujčenemu) stokrat jasnejši in lepoglasnejši: „enojnik“, „dvojnik“, „množn'k“, kakor pa neznaní in neslaní: „edinobroj“, „dvobroj“, „višebroj“? Čemu te zblodve polutanske? Vsak narod po svoje! Hervat ne blodi svojega jezika s slovenščino, — slava mu! — čemu li bi Slovenec blodil svojega s hervaščino?

Ako pa je že sprejemanje posamnih nepotrebnih tujih izrazov le sramotivna beračija, nam je nasvet vse tuje terminologije (latinske) gola — šolnikarija. Če se Nemci za svojo slovnico niso mogli drugač združiti v občno terminologijo, kakor po občnem spre-

jetji latinske, nas to ne zapeljaj v posnemo njih slepote, temuč le obvaruj enake nespameti, da bi kovali vsak za-se le zasebne terminologije in slovnice, ter nas prepričaj potrebe, se tega prevažnega dela poprijeti z združenimi močmi in si po mnogoštevilnem zbori osnovati — kolikor le mogoče — čisto domače terminologije za vse narodne šole. Nasvetovavec latinske terminologije za slovensko slovnico pač ni pomislil vseh neprimernost in nedoslednost svojega predloga. Ker „pritika latinskim izrazom tudi domače“, prizná že s tem, da bi lahko shajal že z edinimi domačimi. Čemu tedaj dvojna terminologija — posebno za učence, ki se ne bodo nikdar latinščine učili? Vidi se, da g. latinčarju je gimnazija celi svet, in da ne zmisli na potrebo slovnice tudi za realne in za normalne šole. Čemu terpinčite te z izrazi, ki „ne pridejo nikjer daleč čez šolski prag?“ In je li mar to namen slovnice, učencom gole in pa še tuje terminologije vtepati v glavo, in ne marveč, jih učiti kaj koristnega za življenje — pravilnega govorjenja in pisanja? „Non scholae, sed vitae discimus!“ Slovenska slovnica z latinsko terminologijo bila bi v rabo latinskih šol, in še tem le v golo potrato časa, ker učenci slovensko terminologijo že morajo znati iz sprednjih šol, in za slovensko slovnico druge ne potrebujejo; za učence normalnih in realnih šol pa bila bi le zgolj za mučenje, ne pa za učenje. Saj bi se le že za samo branje latinske terminologije morali za mnoge čerke učiti po dvoje vse različne izreke! Koliko zmot uzrokovala bi taka zblodva, posebno, ako „je naj bolje — saj v steblo — latinske pisave deržati se.“ Tedaj drugačne za steblo in spet drugačne za končnice?

Izmed vseh dozdam po Glasniki priobčenih terminologij se meni med slovniškimi zdí Janežičeva v obče naj bolj ugodna — zavolj jasnih, kratkih in gladkih izrazov. Izmed naravopisnih pa ste obé že tako pripravne, da bo javeljne kaj bistvenega popravljati na njih. Zastran slovniških pa si prederznem še jest, razun že omenjenih občnih, predložiti še nektere posebne opazke, katerih vterjenost pre-pustim zvedencom v presojo. Priložim pa té v posebni dokladi, da jih g. Janežič v posnetki lože pregleda in rzsodi, ali je kaj omenjenega vredno ozira tudi za njegovo slovnico.

Ako se takó, kakor v ti dokladi, pretresa vsak posamni izraz z dostojnimi razlogi za njegovo sprejetje ali zaverženje — tode ne po posamnih oglasih v časniki, temuč po mnogaštevilnem posvetovavnem zbori, in se ta po mojem nasveti snide v ta namen že koj v začetki letašnjih jesenskih šolskih počitnic, priobčevaje po Glasniki zadrugoma vse v zbori poterjene terminologije za različne šolske nauke: zamorejo se ti brez daljega odlašanja že koj v prihodnem šolskem leti 1863 začeti v domačem slovenskem jeziki. Vseh šolskih bukev sicer ni moč tako naglo natisniti; ali té začasno namestuje „Glasnik“ s priobčevanimi poterjenimi slovenskimi terminologijami; in to je ob enem naj zdatneje vabilo na prav obilno naročevanje njegovega lista.

Med letom pa se že tudi lahko natisnejo vse šolske bukve v slovensčini. Potrebni denar za njih natis se, ako ni med slovenskimi rodoljubi tako premožnih mecenatov, ki bi ga v ta namen ne darovali, temuč le posodili, in se potem plačali z izkupilom za razprodane bukve (poterjene šolske bukve pa bi se gotovo razprodale že prvi teden po začetem novem šolskem leti) ta dnar za natis se pod tem pogojem lahko dobi tudi iz vsake hranilnice. — Tako je mogoče, že v naj manj enem leti dobiti vse učne bukve za vse slovenske šole.

S tem orožjem v rokah stopite nasproti tlačiteljem vašega narodnega jezika, ki mu še zmiraj zapirajo šole in uradnije — s pretevo, da je preubožen in preokoren za ene kakor druge. Pokazite jim naj bolje nemške in laške bukve, predpisane za šolske nauke, v slovenski prestavi; predložite té prestave po svojih zastopnikih v deželnem in državnem zbori: potem hočemo viditi, kdo in s kako pretevo si bo še upal, vašemu jeziku kratiti enakopravnost, zagotovljeno vsacemu državljanu — po slovesni cesarjevi obljubi.

Dokler pa še nimate natisnjenih in poterjenih vseh slovenskih bukev za vse šole, raji molčite o njegovi omikanosti, in ne delajte praznega šundra za njegovo vpeljavo v šole in urade. Šaj že vendar dovolj veste iz lastne skušnje, da nasprotniki vaši le s tem — in vselej le s tem edinim izgovorom odbijajo vaše pravične terjatve, da še nimate potrebnih bukev za to. Od tega očitanja in nasprotovanja pa tudi zanaprej ne bodo odnehali, dokler jih ne prepričate z natisnjenimi šolskimi bukvami in uradnimi pismi, da vaš narodni jezik je zrel in ugoden za vse šole in uradnije. Tako bo že enkrat pred vsem svetom razodet pravi in edini zadržek vpeljave slovenskega jezika v ene in druge. Kjer namreč še kak „profesor“ ne more po slovensko učiti, ali še kak uradnik ne po slovensko uradovati, tega ni kriv slovenski jezik, temuč le tak „profesor“ in uradnik, ki ga dovoljno ne zna za svojo službo; tedaj le taki profesorji in uradniki niso za šole in uradnije po Slovenskem, ne pa jezik slovenski.

Ali s tacimi dokazovanji ne morete pred svoje nasprotnike, dokler vsestranske ugodnosti svojega jezika za šole in pisarnice še nimate spričane s črnim na belo, to je, z natisnjenimi vsemi potrebnimi bukvami. Od teh pa pred še ne more biti govorjenja ne, dokler nimate za-nje določenih in občno sprejetih terminologij. Ugodnih terminologij pa spet ne morete nikakor drugač dobiti gotoveje in hitreje, kakor po posvetovavnem prav mnogoštevilnem zbori za to sposobnih in vnetih deležnikov. Snidite se toraj brez odlašanja koj o začetki šolskih počitnic v tak zbor vsi tisti rodoljubi, ki imate potrebne vednosti za to, in ki želite svojemu narodu pomagati k pravi omiki in nje blagrom po naj zdatnejem pomočki: po vpeljavi narodnega jezika še v šole in uradnije, kakor ga že imate v cerkvi. Le samo po tem se morete nadjati bolje prihodnosti.

Ta nasvet naj bi se razglasil že po prvem sledečem 7. listi Glasnikovem za mesec juli, da ga še za časa zvedó vsi tisti rodoljubi, ki bi se ga radi udeležili, da tó še med mescom naznanijo Glasniku in mu vsak zase imenujejo kraj, kjer bi se naj raje snidili v zbor, in ktereга si mislijo najpripravnejega tako za neovirane posvetovanja, kakor tudi za zložnost posvetovavcov. Glasnik potem lahko že v svojem 8. listi (ki naj bi se za takrat razposlal še nekaj dni pred koncom šolskega leta, — prejden se šolniki razidejo na vse kraje) naznani število namenjenih zbornikov, pa tudi imé kraja, ktereга si naj več glasov želi za zbor. Naj bolj kaže, si izvoliti mesto na čisto slovenski zemlji in, kolikor mogoče, prosto inorodcov, ki so navadno neprijatli Slovencev. Po legi bi se morde naj bolj podale Ljubljana ali Celje, ko bi po prebivavstvu ne imele premnogo inorodnih zopernikov. Kakor nalašč za zbor bi morde bil Bled; ali tudi on ravno o šolskih oddihnicah mergolí inostranskih topličarjev. Bog vé, da bi za miren posvetovaven zbor ne bil še naj primerneje — Kranj? — Vendar jest nič ne nasvetvam; vsak zbornik naj sam imenuje kraj sebi naj bolj všeč; jest želim le to edino, da se zbor snide še v letašnjih šolskih počitnicah, in doverši še pred začetkom novega šolskega leta vse potrebne slovenske terminologije za šolske nauke.

Hočete pa té terminologije še zanaprej nabirati po sedanjem načini, da se še le vsake kvatre ali pol leta razglaša nabrano po časnikih — in še le v presojo; potem pa že potem — se smete nadjati, da dobite vse potrebne slovenske terminologije in bukve, in s temi svoj narodni slovenski jezik za učnega v šole in službenega v pisarnice že morde pred — sodnjim dnevom?!

Dostavek vredništva.

Pričuóci spis nam je došel 28. junija iz G. z željó, da se koj v sledečem (7.) Glasnikovem listu razglasi. Ker pa je bil tedaj 7. Gl. list že za razpošiljavo pripravljen in dotičnim oblastnijam predložen, razglašujemo ga dans od črke do črke (razun necega latinskega izreka) Slovincem v prevdarek, pričakovaje, da tu pa tam ostra beseda nikogar žalila ne bode; neznanega g. dopisnika pa prosimo, da nam o nasvetovani terminologiji vse svoje misli in želje v najkrajšem času razodene, da se more nanje ozir vzeti: več oči več vidi, samo prosimo — brez zbadljivih besed zoper preč. g. g. jezikoslovce, ki so doslej o jezikoslovni terminologiji govorili. Pridjana doklada se porabi; sicer pa naj slovenski rodoljubi na vse strani prevdarijo ta nasvet in svoje misli o njem razodenejo.

Vredn.

Vezilo, kogar za godovno zvezati.

(Spisal Dav. Terstenjak.)

Bil sem kacih deset let star fantič, ko sem videl na gumnu pri mlatičih to navado:

Ko pride po maši mlatič Avguštin na gumno, zgrabita ga dva somlatica in ga s povreslom zvezeta govoré: Danas je god tvoj, zato te vežemo s slamnatim povreslom, in tebe pervlje ne odvežemo, dokler nam ne plačaš mastne pečenke in čerlenega vina.

Potem stopite mlatičevke okoli njega in mu zapojete:

Meta, Meta, Meta,
Ljuba mila Meta!
Ona naj ti spleta
Srečne zdrave leta.

Več verstic si nisem zapomnil. Mlatičevke tudi več ne živite, da bi za celo pesem poprašal. Vezanje je še sedaj navadno, in vezilo se veli dar, ktereга kdo za godovno dobi.

Še le sadaj zastopim pomen te navade. V germanskem in slovanskem mythu nahajamo osodoodločivne device (Schicksalsfrauen), ktere se v germanski mythologiji velijo Nörnen, v slovanski pa Rojenice, Sojenice, ker vsakemu človeku njegov osod že pri rojstvu odločujejo.

Nemci so častili tri takošne device: Urdr, Verdandi, Skuld (glej Gylfaginning. 15). Nemške narodne povesti in pesme pripovedajo o teh osodoodločivnih devicah, da edna prede žido, druga plete lik (gožvico) (v nemščini stoji: „Wide — Weide“, kar po Mannhardt (Germ. Mythen str. 538.) ein aus Weidenholz, Baumast geflochtenes Seil“ pomenja; tretja plete „Kreide“. Kaj ta beseda pomenja, ni še dognano.

Na Slovanskem sem čul pripoved od treh bab: edna z imenom Gera je sterte hlače prela, druga z imenom Mara iz ovsavože suče, tretja z imenom Bara iz kopriv žido prede. Gotovo so te skerščene imena stopile na mesto paganskih imen rojenic. Ljudstvo tudi vé pripovedati, da so enkrat deklina živele, ktere so znale iz kopriv žido presti. Majhen spomin se še najde tudi v narodni (v Vodnikovem spominku str. 220) razglašeni pesmici, v kateri hlapček deklici obljubi, da jo vzame, „če bi znala iz kopriv svilo (žido) presti“. Slične uspomene nahajamo tudi v drugih slovanskih narodnih pesmah (glej Čelakovsky Slov. nar. pjesme I, 68.)

Jaz mislim, da vsi ti odlomki spominjajo na delavnost nekdanjih rojenic, ktere so detetu osodo prele, njegovo srečo sple-

tale. Po narodnih povestih je Rojenica vez, nit sprela, in je s to nitjo, vezjo obvlekla okrožje človečjega življenja (primeri nemški Nörnenseil), čez katero človek ni mogel, on je bil toraj že pri rojstvu zvezan. Zato se še sadaj kerstne darila velijo: vezila, nemški: Einbund, Bindband, Gebindnis itd. Rajna botra so nam otrokom, kakor so nam mati pravili, vsakemu svetlo belico (dvajsetico) na vrat privezali. (Obsirnije o pomenih vezil, glej: Grimm, über Schenken und Geben, Abhandl. der Berl. Akad. 1848. str. 134. Hanuš, die alterthümliche Sitte der Angebinde str. 7). Te vezila so toraj posneme usodne niti, osodnega voža (Schicksalsseil) in sedaj se razjasnuje, zakaj slovenske gospodinje z nitmi, ktere so sestavljene iz koncov platnenega krajnika, obvlečejo grede, hlev, vert itd. verovaje, da ne bode zelji škodovala Preglavica 1), živini kuga itd. 2)

Kako so se pri Slovencih Rojenice velele? Edna gotovo Meta, kakor se iz gori navedene pesmice vidi. Ime Meta se tudi večkrat v slovenskih narodnih pesmah imenuje. Meta pomenja v slovenščini in serbsčini mejo. Pri sv. Petru blizo Marburga je vas Meta. Ljudje pravijo: do sem so Turki mogli, dalje ne, — tu je bila za nje meta, zato ime vasi. To ime je tudi imela anglo-saksonska sojenica: Mēten = Die Abmessende. 3)

Meta je toraj bila sojenica, ktera je meto (mejo) postavila človeku. Ali se pri imenu Meta ima misliti na diminutiv imena Margareta? Ne verjamem. Jaz mislim, da so ime Margareta pri-kročili stari Slovenci v ime sojenice Mete.

Gori sem omenil, da po slovenskih narodnih povestih Mara iz ovsa *) vože suče“. Spominjam še se iz svoje mladosti otročje pesmice, v kateri se sopet Mara omenja in sicer takole:

Baba Mara
Srajce para,
Brado giblje, —
Dete ziblje.

Ta otročja pesem bi vtegnila opominjati na bajevno, čarobno srajco. Pripovedajo tudi, da rojenice svojim ljubimcem devet srajc poklonijo. V deveti je rudeča nit. Kdor deveto srajco obleče, ta je varen v boji pred vsako rano. Nobeden sek naj

- 1) O tem mythičnem bitju sem že govoril v Glasniku.
- 2) Sem spadajo gotovo sledeči običaji kakor: ženinu in nevesti pot prevezati, kadar v cerkev gresta, dalje dveri zvezati od hiše, v kateri spita, novorojeno dete s povojem vezati, v katerem je zlata nit itd.
- 3) Slovenska beseda meta, Gränze, ima iskati svojo izpeljavo v koreniki met, scindere, toraj bi vtegnilo ime Meta pomenjati: odsekajoča — rezajoča nit življenja,
- 4) Nemške otročje pesmice govorijo, da tri „alte Jungfern, drei Puppen, schoene Jumfre itd. predejo in sicer prva „Seide“, druga „Weide“, tretja „Haberstroh“. (Rochholz allemanische Kinderlieder).

ostrejšje sablje mu ne škoduje. Že Valvasor omenja, da se žel gladiolus verus, das rechte Schwertel, po Kranjskem veli: deveta srajčica, in ima bajevno moč (glej Ehre des Herzogth. Krain, str. 357). Zel je torej imenovana po čarobni srajci rojeničini. Takšno srajco so tudi šivale nemške sojenice Nörnren (glej Mannhardt Germ. Myth, str. 638).

Iz teh malih primer se prepričamo, da so si nemške Nörnren, Mären, Valkyren, in slovenske Navje, Morje, (Rojenice, Sojenice) v ozki zvezi.

Kadar bomo vse povesti od teh mythičnih bitij imeli, tedaj se bodo dale primere dalje razpeljevati. — Da so se Rojenice in Sojenice tudi velele Navje — Morje = Nörnren, die Tödtenden, 1) omenil sem že v „Glasniku“ leta 1859. 3. zv. str. 45.

Drobtinice.

Dobrohotna opombica.

V nekterih sestavkih se je beseda: dostojen, -jna, -jno, kakor je podoba, začela rabiti v pomenu nemške: *hinlänglich*, *ausreichend*, s katero se pa v slovenščini vjema in sklada prilog: dovoljen, -ljna, -ljno, ali k večemu še uni od „dosti (= do sita“ izpeljani ne ravno lepi: zadosten, -stna, -stno.

Prilog dostojen pomeni v vseh slovenskih in drugih slovanskih jezikih in v staroslovenščini: *würdig*, tudi *geziemend*, samostavnik dostojnost ali dostojenstvo pa: *Würdigkeit*. x.

Pregovori in besedila na Štajarskem.

Ljubita se kakor dva persta. — Je bolj žilav kakor konjsko remenje. — To je mož 'z pasjih kož (babež). — Ti si gospod kuram čez plot. — Klopoče, regeče kakor sraka v brezji. — Gre ko bi po jajcih hodil. — Se deva, ko jež čez prelaz. — Se drži kakor Juri s puškoy. — Luka mu prinesite (da mu solze pridejo). — Dela, ko bi se mu sanjalo. — Imam dnarja, da bi se lahko ž njim zasipal. — Je črn kakor cigan. — Za vse baglja, kakor ciganica. — Se drži, kakor kokot, če hoče zapeti. — Če nisem vreden, pa sem potreben. — Kdo bi vsemu svetu po volji juho skuhal? Zapisal J. Gomilšak.

1) Morje, die Tödtende, se je tudi edna gerških Park velela Μοῖρα iz Μόρτα (glej Ahrens Griechische Formenlehre des homerischen Dialektes §. 157 str. 185).

Poberka po Hrovaškem narodnem pesništvu.

(Nabral M. Kr.)

1.

(Iz Medjimurja.)

Šta se pripetilo v Zalavarmedjiji,
 V Zalavarmedjiji v malem Medjimurju,
 V malem Medjimurju v gizdavem Preloku?
 Preločki junaci sami su gizdavci,
 Tam su vumorili Budinsko detece,
 Budinsko detece, mladoga junaka,
 Mladoga junaka, osem škol dijaka,
 Osem škol dijaka, leto dan soldata,
 V osemnajstem letu njega vumorili,
 Njega vumorili Preločki junaci.
 Preločki notarjoš droben listek piše,
 Droben listek piše vu Budin pošilja,
 Vu Budin pošilja njegvi stari majki.
 Njegva stara majka listek zagledala,
 Listek zagledala, žuhko zaplakala:
 Sinek moj ljubljeni, gde buš ti počival?
 Na Preločkem groblju na visokem bregu,
 Sinek moj ljubljeni, gdo te bu sprevajal?
 Preločke snešice, Budinske devojke.
 Sinek moj ljubljeni, sem ti povedala,
 Sem ti povedala: ne služi cesara,
 Cesara si služil, smrt si si zaslužil.

Slovensko slovstvo.

Dasiravno naša literatura ni toliko rodovitna, kakor literatura drugih slovanskih bratov, poganja vendar od časa do časa prav lepih cvetlic, ki budé najlepše upe za prihodnost. Tako ste nam te dni spet pricveteli dve cvetlici, ki jih bo gotovo vesel vsak prijatelj domače književnosti. Ena teh cvetlic je :

Slovenski pravnik

t. j. kratki povzetki postav in obrazci ali izgledi raznih pisem, spisov in vlog na sodnije in druge oblasti v prepirnih in neprepirnih zadevah, potem tudi odlokov ali rešitev, rzsodeb in rzsodnih nagibov za vse

občane, posebno pa za občinske župane, pravdosrednike, bilježnike, sodnike in urednike sploh na svetlo dal Dr. J. R. Razlag, odvetnik v Brežcah i. t. d. — Pod tem naslovom je ravno kar prišla na svetlo željno pričakovana knjiga, ki ne bo samo zaželjena pripomoč vsem županom, pravdosrednikom in urednikom v njih uredovanji, ampak tudi kmetom in vsem, ki imajo pri sodnijah kaj opraviti. Ob enem pa nam „slov. pravnik“ tudi jasno spričuje, kako lepo se dajejo tudi najteže sodne reči v slovenščini obravnavati, da je tedaj slovenski jezik popolnoma zrel za uredsko rabo, neobhodna potreba je vendar, da ga tudi gg. uredniki rabiti znajo.

„Slovenski pravnik“, prav izverstno uravnan, obsega v 1. zvezku (str. 1—160) te-le reči: Postave zastran rabe slovenskega jezika. Predgovor. Nektere pravniške besede. Razredba oblastnij. Davščinska postava, Lestvica II. za navadne pisma. Preobračanje ene veljavščine v drugo. Zajamna pogodba. Obrestni preračuni. Zajemno (dolžno) pismo brez zastave. Zajemno (dolžno) pismo v srebernem dnarju. Zajemno dolžno pismo črez zrnje. Zajemno (dolžno) pismo v državnih dolžnih pismih. Zajemno (dolžno) pismo za vkupno sirotinsko dnarnico. Odstopno pismo za vkupno sirotinsko dnarnico. Prošnja za predznambo zajemnega pisma. Izrečenje za opravičenje predznambe. Prošnja za vknjižbo tega izrečenja. Zajemno (dolžno) pismo navadno s stojno zastavo. Prošnja za vknjižbo navadnega zajemnega pisma. Davkarski plačilni nalog. Odstopno pismo (navadna cesija). Prošnja za vknjižbo odstopnega pisma. Prisodba kake terjatve. Prošnja za vknjižbo prisojila. Plačilno pismo ali pobotnica. Izknjižbena pobotnica. Prošnja za izknjižbo. Kupna pogodba na rešilo. Prepodajna pogodba na rešilo. Prepodajna pogodba. Prošnja za vknjižbo prepodajne pogodbe. Prisojilo nepremikljive reči. Prošnja za vknjižbo takega prisojila. Ženitni dogovori in dedinska pogodba. Prošnja za poterjenje ženitnih dogovorov. Prošnja za vknjižbo teh. Pogodba zastran dosmrtnih prihodkov. Prošnja za vknjižbo takih. Menjično pravstvo. Lestvica I. (za menjice). Menjična postava. Poglavitni zapopadki od menjistva. Menjična pravda. Sodnije pristojne za menjicne tožbe. Prošnja za predznambo menjice. Menjična oblika. Menjični protest. Prošnja za menjopravni plačilni nalog. Prošnja za izvršbo I. in II. stopinje. Rubežni in cenitni zapisnik. Prošnja za izvršbo III. stopinje. Dražbeni zapisnik. Naznanilo zastran vlozbe dražbenega skupila. Prošnja za izvršbeno prisodbo in izročitev dražbenega skupila. Prejemni list za položnijo. Pooblastilo. Oblika prisege.

Jezik, v katerem je pisana knjiga, je prav lep, blagoglasen in, kolikor je to v uredskih spisih mogoče, lahko razumljiv, da ga bo umel tudi prosti kmet, če mu je znan dotični predmet; reči bi celó utegnili, da je marsiktera reč jasneja v slovenščini kakor v nemščini, ker jej ne rabi toliko tujih, prostemu kmetu nerazumljivih izrazov. Natis je prav lep in čist, cena (1 gld.) nizka; čist prihodek pa je

namenjen jugoslavenski akademiji v Zagrebu. Slovenci! sezite vsi po tej zlata vredni knjigi, da bo vam vodnica in svetovavka v vseh prepirnih in neprepirnih rečeh. — Druga cvetica, ki je nam ravno pricvetela, so

Glasi slovenski

za čveterospjev, samospjev in glasovir. Posvetil slavnemu gospodu dru. L. Tomanu, ljubljencu slovenskega naroda, skladavec Franc Gerbic, učitelj. — V obliki in v opravi popolnoma enaki g. Jenkotovim, „slovenskim pesnam“ obsegajo „slovenski glasi“ na 22 stranéh samo-peve: Moji sablici, Vodniku, svojemu čolničju in čveterospjeve: slovenskim dekletam, za Horvate naše brate, občutki, spomin in up, rojakom, vojščakom za slovo, o bitvi in na grobu. Iz vseh nam veje čverst slovansk duh nasproti, da jih je veselje poslušati.

Ni tedaj dvomiti, da se udomačijo nektere izmed njih ne samo med Slovenci, temoč tudi med družimi Slovani, in da se bodo prav na često glasile v domačih besedah in veselicalh. V pretres posamesnih pesem se ne moremo spuščati; pristavljamo sem vendar še Novičine besede o njih: „Krepki, mični in izvorni glasi donijo iz teh pesem, ki so prelepe cvetlice našega domačega muzikalnega slovstva in bodo še marsikakošno „besedo“ v naših čitavnicah in tudi druge veselice Slovanom ozaljšale; med vsemi pa je, saj po naših mislih, kraljica vseh „Slovenskim dekletom“ (kor). Ako bomo tako dalje postopali, kakor smo začeli, kmali bodo tudi drugi Slovani cvetlice iz slovenskega verta presajali v svoje loge in pri svojih veselicalh jih še veliko več peli, kakor se že tū in tam godi. Nismo prezerli, kar smo unidan v českih „Narodnih listih“ o veliki besedi v Plznu brali, da je med vsem severo- in jugoslavenskimi pesmami najbolj dopadla slovenska pesem „Naprej“ našega izvrstnega skladatelja Davorina Jenko-ta. Svesti smo, da razun drugih bo tudi ravno omenjena „Slov. dekletom“ kmali romala po svetu. Zato ponavljamo sopet pri Gerbcovih pesmih, ki je tudi v muzični tehniki popolnoma izurjen, kar smo že večkrat rekli: podpirajmo, kar moremo naše domače skladatelje, ki se lepo trudijo iz naše muzike merzlo ptujščino in druge napake trebiti; razširjajmo njih pesmi in čistimo s tem okus našega priprostega slovenskega naroda, in kmali bomo veselje doživeli, da bodo tiste neslane in nesramne viže, tisti po ptujem duhu posneti napevi, ktere Nemeč sam zaničljivo imenuje „lerchenfelder gassenhauer“, poginili.“

Zares prerensnične besede! Naj si jih v glavo vtisne vsak rodoljub. Le tedaj moremo pričakovati lepšega razcveta naše literature, če bomo domače pisatelje, domače skladatelje, vsak po svoji moči podpirali ter jih tako k novim izdelkom spodbujali. Kako bi moglo drevo v preplitvi ali peščeni zemlji cveteti in sadu donašati! kako še le naše mlado slovstvo brez vseobčne podpore spešno napredovati!

H koncu naj razglasi „slov. Glasnik“ tudi razpis prvega Vodnikovega darila za l. 1863.

Razpis prvega darila za Vodnikov dan leta 1863.

1. Razpisuje se 60 gold. nov. dn. za najboljšo povestico (novelo). Predmet te povestice naj se iz zgodovine slovenske ali slovanske vzame ali vsaj naslanja na njo; notranja osnova in zunanja oblika njena naj se tako obravná, da je razumljiva vsakemu prostemu bravcu in mikavna še posebno našemu ženskemu spolu. V vsem naj je vodilo take v čistem slovenskem jeziku pisane povestice to, da izbuja narodno zavest, pa nikakor ne žali poštene slovenske narave in se ne spušča v politično in versko polemiko.

2. Obširna naj je povestica ta saj toliko, da znaša 2½ do troje tiskanih pól.

3. Zadnji čas do vseh Svetih letošnjega leta naj se rukopis franko pošlje vredništvu „Novic“ s kako prislovico (motto) brez imena pisateljevega. Ime, stan in stanovanje pa naj se priloži v zapечатem pismu, zaznamovanem z ono prislovico.

4. Po sodnikih, ki se bojo ob svojem času očitno na znanje dali, za najbolje delo spoznana povestica se bo razglasila v slovesni „besedi“ na Vodnikov dan v čitavnici ljubljanski; tam se bo zapечатeni listek odperl, ime pisateljevo okkicalo, pisatelju pa darilo podelilo, ako je pričujoč, sicer pa se mu bo poslalo na dom. Ako bi se nobeno delo darila vredno ne spoznalo, se prihrani denar za prihodnji razpis.

5. Tako poslavljen povestica je lastnina Vodnikove Matice, ki jo bo lično natisniti in prodajati dala. Kolikor se skupi čez stroške tiskarne, se poverne v Matico.

Upravni odbor za Vodnikove slovstvene darila:

Jan. Bleiweis, Ant. Černe, And. Einspieler, Dav. Terstenjak.

Besednik.

Iz Celoveca. Dne 31. julija so končale naše gimnazijske in realne šole letašnje šolsko leto. Kar se tiče slovenščine, razlagala se je kakor doslej v štirih razredih, v prvih dveh v nemškem, po ostalih pa v slovenskem jeziku. Štela je slovenščina nekaj prav vnetih učencev, ki se v govoru in v pisavi pridno vadijo v svojem maternem jeziku in prav vesel up obetajo za prihodnost; upati je, da se tudi v ostalem s časom na bolje oberne, da posije solnce tudi pred naše vrata. Kaj nam pri-
nese novo šolsko leto, tega še ne vemo; veseli bomo, da se le za korak

dalje pomaknemo. — V ljudski šoli je jela slovenščina spet lepše napredovati; gg. učitelji se bolj in bolj vnemajo za njo (čast. duhovščina — le malo malo je izjem — je skoz in skoz domorodna) in z novim šolskim letom se vpeljejo po ukazu visokovrednega Kerškega knezoškofijstva v naše šole namesti nemško-slovenskih polovičaric izverstne slovenske berila, ki jih je dal naš preljubljeni šolski svetovavec g. Dr. Fr. Močnik sestaviti. — Pri tej priložnosti bodi naznanjeno, da naš vis. čast. g. šolski svetovavec ravno sedaj naše ljudske šole pregleduje in učnike k popolnemu uku svojega maternega jezika živó spodbada. Hvala in slava mu! — Tudi v naših sodnijah se slovenščini nekaj boljše godí, kakor prejšne čase. Z osebami, ki le slovenski umejo, opravlja se vsa sodnijska obravnava v slovenskem jeziku, česar se moreš pri deželni sodnji v Celovcu skorej vsak teden večkrat prepričati. Spoznava se bolj in bolj, da je slovenščina vgodna za uredsko rabo, če so le gg. uredniki vgodni za slovenščino.

* V kratkem začne v Pragi izhajati biblioteka starodavnih gerških in rimskih klasikarjev v českem prevodu. Vredništvo je prevzel prof. Kvičala, sovrednike si je pa naprosil gg. prof. Šohaja, Zykunta, Novotnega in Zeithamra. Prof. Zikmunt prevzame prevod Thukidida, prof. Kvičala prestavlja Herodota in Homera, bibliotekar Vrtatko Aristotela, prof. Novotny Demosthena in Aeschina, prof. Kobliska Ciceronove govore, prof. Šohaj Sofokla in Horaca.

* 6. vezek „Cvetja“ se je razposlal okoli srede minulega mesca; nadaljevanje in konec „Babice“ izide, zavoljo preobilnih opravil v tiskarnici, še le po šolskih praznikih.

Imenik častitih g. g. naročnikov.

Dalje so se naročili: 175. Volčič Jak., kaplan v Borštu. 176. Vraz J., bogosl. v Mariboru. 177. Sivic Jak., fajn. pod Kloštrom. 178. O. Hlebec Bogom., gimn. učitelj v Novem mestu. 179. Rajm. Arce v Ljubljani. 180. Grašič Anton, dek. v Ternovem. 181. Učiteljska knjižnica v Ternovem. 182—183. Orel Vikt. in Tomc Jak. v Ljubljani. 184. Benigar Andr., gimn. učenec na Reki. 185. Žurman Elizabeta, žena srenjsk. predstojnika pri sv. Trojici. 186. Wolf Anton, dek. v Kanalu. 187. Levec Fr., dijak v Ljublj. 188. Valenta Vojt., uradn. c. k. dež. vlade. v Ljublj. 189. Dr. Simandelj Ljubosl., žup. kot. lečnik v Šamoboru. 190. Fric Kreucherger, petošolec v Celju. 191. Robič Fr., učitelj v št. Lambrehtu. 192. Galla Sigism., novic v Admontu. 193. Sever Jož., kapl. v Pišecah. 194. Rager Jož., gimn. učenec v Celju. 195. Prattes Fr., bogosl. v Gradcu. 196. Krek Gr., modroslovec v Gradcu. 197. Šavnik Dragotin, farmacevt v Kranju. 198. Pirš Mat., duh. pri sv. Lorencu. 199. Fr. Zličar, bogosl. v Mariboru. 200. Sl. čitavnica v Karlovcu. 201. Dr. Fr. Žager kapl., v št. Pavlu. 202. Moos Avg., c. k. poštni uradn. v Poli. 203. Potočnik Lovre, kaplan v slov. Bistrici. 204. Podobnik Jož., fajn. v Kresnicah. 205. Selič Val., kaplan na sladki gori. 206. Močnik Mat., dekliski učitelj v Kamniku. 207. Jerše Alojz, učitelj v starem tergu. 208. Kavarnica Bauer na Dunaju. 209. Herg Lovre, fajn. v Lembachu. 210. C. k. poštni urad na Dunaju. 211. J. Lužar, gimn. učenec v Ljubljani. 212. Matevž Koder, kurat na Slapu. 213. K. Gerold, knjigar na Dunaju. (Dalje.)

Natisnil Janez Leon v Celovcu.